Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 30 dekabr tarixli 489 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələri tələbələrinin ixtisas üzrə təcrübə keçmə qaydası

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Qayda "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 29.0.37-3-cü maddəsinə əsasən hazırlanmışdır və ali və orta ixtisas təhsili müəssisələri (bundan sonra - təhsil müəssisəsi) tələbələrinin ixtisas üzrə təcrübə (bundan sonra - təcrübə) keçmə məsələlərini tənzimləyir.

1.2. Bu Qayda tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq, Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən təhsil müəssisələrinə (xarici ölkə ali təhsil müəssisələrinin filialları istisna olmaqla) şamil edilir.

1.3. Təcrübə müvafiq təhsil proqramlarının (ali və ya orta ixtisas) tərkib hissəsidir.

1.4. Təcrübənin məqsədi, həcmi və qiymətləndirilməsi təhsil proqramları, növü, keçirilmə vaxtı və müddəti isə ixtisasın tədris planı ilə müəyyən edilir.

2. Təcrübənin məqsədləri və növləri

2.1. Təcrübənin məqsədləri aşağıdakılardır:

2.1.1. tələbənin təhsil müəssisəsində aldığı nəzəri bilikləri möhkəmləndirmək, dərinləşdirmək və onları praktiki bacarıqlar və səriştələrlə tamamlamaq;

2.1.2. tələbənin bilik, bacarıq və səriştələrini inkişaf etdirmək;

2.1.3. tələbəni müstəqil və səmərəli əmək fəaliyyətinə və akademik mühitə hazırlamaq, onun gələcək karyera inkişafına kömək etmək;

2.1.4. tələbəni təhsil aldığı ixtisasın profilindən və xüsusiyyətindən asılı olaraq, yeni texnologiyalarla, müasir istehsalat sahələri, qabaqcıl peşə təcrübəsi, iş üsulları, elmi tədqiqatlar və digər məsələlərlə tanış etmək;

2.1.5. tələbənin innovativ təlim və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları ilə bağlı səriştələrini inkişaf etdirmək.

2.2. Təcrübənin növləri aşağıdakılardır:

2.2.1. tədris təcrübəsi;

2.2.2. istehsalat təcrübəsi;

2.2.3. diplomqabağı təcrübə;

2.2.4. elmi-pedaqoji təcrübə;

2.2.5. elmi tədqiqat təcrübəsi.

3. Təcrübənin təşkili

3.1. Təcrübə kadr hazırlığının bir hissəsi olmaqla, təcrübə bazasında (müəssisə və təşkilatlarda, o cümlədən elmi müəssisə və təşkilatlarda, təhsil müəssisəsində və təcrübənin keçirilməsi üçün müvafiq şəraiti olan digər qurumlarda) təşkil edilir.

3.2. Təcrübənin təşkil olunması üçün təhsil müəssisəsi tələbənin təhsil aldığı ixtisas sahəsinə uyğun olaraq təcrübə bazasını müəyyən edir. İstehsalat təcrübəsi üzrə təcrübə bazası müəyyən edilən zaman tələbənin də təkliflərinə baxılır.

3.3. Təcrübənin məqsədi, məzmunu və strukturu, təcrübə bazası və onun infrastrukturu, keçirilməsi formaları, müddəti və vaxtı, təcrübənin qiymətləndirilməsi üsulları və meyarları, təcrübə üzrə təlimin nəticələri təhsil müəssisəsi tərəfindən təsdiq edilən təcrübə proqramları ilə müəyyən olunur. Tədris planında ixtisas üzrə bir neçə təcrübə növü nəzərdə tutulduğu halda, hər bir növ üzrə ayrıca təcrübə proqramı hazırlanır.

3.4. Təcrübənin təşkili zamanı aşağıdakı tələblər nəzərə alınmalıdır:

3.4.1. təcrübə bazasının tələbənin ixtisasına uyğunluğunun təmin edilməsi;

3.4.2. həyat və sağlamlıq üçün təhlükəsiz və zərərsiz təcrübə şəraitinin yaradılması;

3.4.3. tədris-öyrənmə və təcrübə arasında davamlı əlaqənin qurulması;

3.4.4. tələbənin yaradıcılıq və tədqiqat işlərində iştirakının təmin edilməsi;

3.4.5. tələbədə müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi istiqamətində bacarıqların artırılması;

3.4.6. tələbənin müasir texnologiyalarla, iş üsulları və digər yeniliklərlə tanış edilməsi;

3.4.7. peşəkar təcrübə rəhbərlərinin təyin edilməsi;

3.4.8. təcrübə bazasının infrastrukturunun əlilliyi olan tələbələr üçün müyəssər olması;

3.4.9. tələbələrin təcrübə bazasında məşğulluq imkanlarının nəzərə alınması.

3.5. Təcrübə təhsil müəssisəsindən kənarda keçirildiyi halda, təhsil müəssisəsi ilə təcrübə bazaları arasında müqavilə bağlanılır. Müqavilədə təcrübə keçənlərin sayı, təcrübənin tarixləri və saatları, tərəflərin hüquq və vəzifələri, təcrübə proqramında qoyulan tələblər, təcrübə rəhbərlərinə ayrılan saatlar və ediləcək ödənişlər, tələbələrin iş rejimi və s. əks olunmalıdır.

3.6. Tədris təcrübəsi - tələbənin nümunələr, prototiplər, maketlər, sınaqlar və s. vasitəsilə ilkin praktik vərdişlərə yiyələnməsinə yönələn təcrübədir. Tədris təcrübəsi ali təhsilin bakalavriat səviyyəsində və ya orta ixtisas təhsili pilləsində tələbələrin təhsil aldıqları təhsil müəssisəsinin təcrübə bazasında (laboratoriyalarda, təcrübə-sınaq və uçuş poliqonlarında, trenajorlarda, elmi tədqiqat laboratoriyalarında, tədris emalatxanalarında, müalicə-profilaktika müəssisələrində və s.), həmçinin ixtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq, təhsil müəssisəsindən kənarda təşkil edilir.

3.7. İstehsalat təcrübəsi - tələbənin təhsil müəssisəsində aldığı nəzəri bilikləri möhkəmləndirmək, dərinləşdirmək və onları praktiki bacarıqlarla tamamlamaq məqsədilə təhsil müəssisəsindən kənardakı təcrübə bazasında təşkil edilən təcrübədir. İstehsalat təcrübəsi tələbənin müraciəti əsasında təhsil müəssisəsinin yerləşdiyi şəhərdən (rayondan) kənarda və ya xarici ölkələrdə də keçirilə bilər və bu zaman təcrübə keçməyə nəzarət mexanizmi təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir.

3.8. Diplomqabağı təcrübə - müvafiq ixtisaslar üzrə təlimin yekun mərhələsi olmaqla, ali təhsilin bakalavriat səviyyəsində buraxılış işinin hazırlanması, bunun üçün lazımi məlumatların toplanılması, sınaqların, tamaşaların keçirilməsi, tibbi manipulyasiyaların düzgün aparılması və s. məqsədilə buraxılış işinin müdafiəsindən əvvəl təşkil edilən təcrübədir. Diplomqabağı təcrübəyə bütün nəzəri dərsləri və digər təcrübələri (tədris və (və ya) istehsalat təcrübəsini) müvəffəqiyyətlə bitirən tələbələr buraxılırlar. Diplomqabağı təcrübə tələbənin təhsil aldığı ali təhsil müəssisəsindən kənardakı təcrübə bazasında və ya ixtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq ali təhsil müəssisəsinin təcrübə bazasında təşkil edilir.

3.9. Elmi-pedaqoji təcrübə - ali təhsilin magistratura səviyyəsində tələbələrin pedaqoji səriştələrinin formalaşdırılması məqsədilə təşkil edilən təcrübədir. Elmi-pedaqoji təcrübəyə bütün nəzəri dərsləri müvəffəqiyyətlə bitirən tələbələr buraxılırlar. Elmi-pedaqoji təcrübə tələbənin təhsil aldığı ali təhsil müəssisəsində təşkil edilir.

3.10. Elmi tədqiqat təcrübəsi - ali təhsilin magistratura səviyyəsində magistrlik dissertasiyasının hazırlanması, bunun üçün elmi tədqiqatların nəticələrinin toplanılması və istifadə edilməsi məqsədilə dissertasiyanın müdafiəsindən əvvəl təşkil edilən təcrübədir. Elmi tədqiqat təcrübəsinə bütün nəzəri dərsləri müvəffəqiyyətlə bitirən tələbələr buraxılırlar. Elmi tədqiqat təcrübəsi həm tələbənin təhsil aldığı ali təhsil müəssisəsində, həm də həmin müəssisədən kənardakı təcrübə bazasında təşkil edilir.

3.11. Ali təhsilin bakalavriat səviyyəsində və orta ixtisas təhsili pilləsində istehsalat təcrübəsinin, ali təhsilin magistratura səviyyəsində elmi-pedaqoji təcrübənin, həmçinin magistrlik dissertasiyası hazırlayanlara münasibətdə elmi tədqiqat təcrübəsinin təşkili məcburidir.

3.12. Tələbənin təhsil aldığı dövrdə ixtisası üzrə əmək fəaliyyəti təhsil müəssisəsi tərəfindən kafedranın (fənn birləşmə komissiyasının) rəyi əsasında bu Qaydanın 3.17.1-ci yarımbəndinə uyğun olaraq yaradılmış təcrübə komissiyası tərəfindən təcrübə kimi tanına bilər. Bu zaman əmək fəaliyyətinin hər bir həftəsi 1,5 kreditə bərabər tutulur.

3.13. Tələbənin təcrübə müddətində beşgünlük iş rejimi üzrə həftəlik təcrübə keçməsi müddəti ən azı 20 saat olmalıdır. İxtisasın profilindən asılı olaraq bu müddət təhsil müəssisəsi tərəfindən artırıla bilər.

3.14. Tələbənin təcrübə keçməsi barədə hesabat forması təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyənləşdirilir. Hesabat forması təcrübə proqramının tələblərinə uyğun olmalı və orada tələbənin keçdiyi təcrübənin qısa məzmunu, apardığı təhlillər və gəldiyi nəticələr əksini tapmalıdır.

3.15. Tələbələr təcrübə zamanı təhsil müəssisəsi tərəfindən 10-15 nəfərdən ibarət yarımqruplara bölünə bilərlər. İxtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq (musiqi, incəsənət, tibb, idman və s.), qrupdakı tələbələrin sayı təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyənləşdirilə bilər.

3.16. Tələbənin təhsil aldığı təhsil müəssisəsi, təcrübə bazaları və tələbələr təcrübə prosesinin iştirakçılarıdırlar.

3.17. Tələbənin təhsil aldığı təhsil müəssisəsi:

3.17.1. ayrı-ayrı ixtisaslar üzrə kadr hazırlığının xüsusiyyətlərini və bu Qaydanın tələblərini nəzərə alaraq, təcrübə komissiyalarını yaradır və onların tərkibini təsdiq edir;

3.17.2. müvafiq təcrübə proqramını, təcrübə gündəliyini, hesabat və rəy formasını hazırlayır və təsdiq edir;

3.17.3. təcrübə bazaları ilə müqavilə bağlayır, təcrübənin proqramını və qrafikini onlarla razılaşdırır;

3.17.4. təcrübə bazasının profilini nəzərə almaqla, ixtisası uyğun gələn və akademik heyətin təcrübəli işçiləri sırasından təcrübə rəhbəri təyin edir;

3.17.5. təcrübə keçirilən təcrübə bazasını, eləcə də tələbələri təcrübə proqramları ilə təmin edir;

3.17.6. təcrübə proqramına uyğun olaraq təcrübənin təşkilinə və keçirilməsinə nəzarət edir;

3.17.7. təcrübə bazası ilə bağlanılmış müqaviləyə uyğun olaraq digər vəzifələri həyata keçirir.

3.18. Təcrübə bazaları:

3.18.1. tələbələrin təcrübə keçməsini təşkil edir və keçirir;

3.18.2. təcrübəli işçilər arasından təcrübə rəhbərini təyin edir;

3.18.3. təcrübə proqramı əsasında tələbələrin təcrübə yerlərini müəyyən edir;

3.18.4. tələbələrin təcrübə bazasının infrastrukturundan istifadəsinə imkan yaradır;

3.18.5. tələbələri əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası, o cümlədən təcrübə bazasının daxili nizam-intizam qaydaları üzrə müvafiq təlimatlarla təmin edir və təcrübə müddətində istehsalat müəssisəsinin təqsiri üzündən baş verə biləcək bədbəxt hadisələrə cavabdehlik daşıyır;

3.18.6. təhsil müəssisəsi ilə bağlanılmış müqaviləyə uyğun olaraq digər vəzifələri həyata keçirir.

3.19. Tələbə:

3.19.1. təcrübə proqramına uyğun olaraq bilik, bacarıq və vərdişlərə yiyələnir;

3.19.2. təcrübə bazasının infrastrukturundan səmərəli istifadə edir;

3.19.3. təcrübə proqramında nəzərdə tutulan fəaliyyətləri təsdiq edilmiş qrafikə uyğun həyata keçirir;

3.19.4. təcrübə proqramına uyğun verilən tapşırıqları vaxtında və keyfiyyətlə yerinə yetirir;

3.19.5. təcrübə bazasının nizam-intizam qaydalarına riayət edir;

3.19.6. üzrsüz səbəbdən təcrübədən yayınma hallarına yol vermir.

3.20. Təhsil müəssisəsi tərəfindən təyin olunan təcrübə rəhbərinin öhdəlikləri aşağıdakılardır:

3.20.1. təcrübə bazası tərəfindən təyin olunan təcrübə rəhbəri ilə birlikdə təcrübənin keçirilməsinə dair təcrübə gündəliyini hazırlayır;

3.20.2. tələbələrin əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydalarına riayət etmələrinə cavabdehlik daşıyır;

3.20.3. tələbələrə fərdi tapşırıqların, təcrübə mövzularının müəyyənləşdirilməsində və onların təcrübə bazalarına təhkim olunmasında iştirak edir;

3.20.4. tələbələrə fərdi tapşırıqların yerinə yetirilməsində metodiki yardım göstərir və onlara tələb olunduğu halda buraxılış işi və magistr dissertasiyasının yazılması üçün lazım olan materialların toplanmasında kömək edir;

3.20.5. tələbələrə təcrübə proqramının yerinə yetirilməsi barədə hesabat tərtib edilməsində metodiki yardım göstərir;

3.20.6. tələbənin təcrübə üzrə qiymətləndirilməsində iştirak edir;

3.20.7. təcrübə müddətində tələbələrin davamiyyətinə nəzarət edir.

3.21. Təcrübə bazası tərəfindən təyin olunan təcrübə rəhbəri:

3.21.1. təhsil müəssisəsi tərəfindən təyin olunan təcrübə rəhbəri ilə birlikdə təcrübənin keçirilməsinə dair təcrübə gündəliyini hazırlayır;

3.21.2. tələbələri təcrübə bazasının müvafiq struktur bölmələri üzrə yerləşdirir;

3.21.3. təhsil müəssisəsi tərəfindən təyin olunan təcrübə rəhbəri ilə birlikdə tələbələrin təhlükəsizlik texnikası qaydalarına riayət etmələrinə görə məsuliyyət daşıyır;

3.21.4. tələbənin təcrübə hesabatını imzalayır;

3.21.5. tələbələrin təcrübə müddətində fəaliyyətləri ilə bağlı rəy hazırlayır, rəsmiləşdirir və təhsil müəssisinə təqdim edir;

3.21.6. tələbənin təcrübə üzrə qiymətləndirilməsində iştirak edir;

3.21.7. tələbənin təcrübəyə davamiyyətinə nəzarət edir və təhsil müəssisənə məlumat verir.

4. Təcrübənin qiymətləndirilməsi

4.1. Təcrübənin nəticəsinin qiymətləndirilməsi təhsil müəssisəsinin müəyyən etdiyi qiymətləndirmə meyarları əsasında təhsil müəssisəsi tərəfindən yaradılan, təhsil müəssisəsi, eləcə də təcrübə bazası tərəfindən təyin edilən təcrübə rəhbərlərinin də iştirak etdiyi təcrübə komissiyaları tərəfindən aparılır.

4.2. Qiymətləndirmə hər bir təcrübə növü üzrə ayrı-ayrılıqda aparılır. Qiymətləndirmənin üsul və meyarları təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyənləşdirilir.

4.3. Təcrübə üçün nəzərdə tutulmuş saatların 25 faizindən çoxunda iştirak etməyən tələbənin qiymətləndirilməsi aparılmır. Bu hədd təhsil müəssisəsi tərəfindən azaldıla bilər.

4.4. Təcrübədə müxtəlif səbəblərdən iştirak etməyən və ya qeyri-müvəffəq qiymət alan tələbələr təkrarən təcrübədən keçməlidirlər.

4.5. Təcrübədə müxtəlif səbəblərdən iştirak etməyən və ya qeyri-müvəffəq qiymət alan tələbələrin yenidən təcrübə keçmə vaxtı təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. Səbəbindən asılı olmayaraq, təcrübədə iştirak etməyən və (və ya) təcrübədən qeyri-müvəffəq qiymət alan tələbənin təkrarən təcrübədə iştirakı ödənişlidir. Bu zaman ödənişin məbləği ali təhsilin bakalavriat və magistratura səviyyəsində təhsil alan tələbələrə münasibətdə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 24 dekabr tarixli 348 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat və magistratura səviyyələrində, əsas (baza ali) tibb təhsilində və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura səviyyəsində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili Qaydaları"na və orta ixtisas təhsili pilləsində təhsil alan tələbələrə münasibətdə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 26 dekabr tarixli 354 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Orta ixtisas təhsili müəssisələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili Qaydaları"na uyğun olaraq müəyyən edilir.

4.6. Bu Qaydanın 3.12-ci bəndinə uyğun olaraq təcrübəsi tanınan tələbənin qiymətləndirilməsi təhsil müəssisəsinin müəyyən etdiyi qaydaya uyğun olaraq təcrübə komissiyası tərəfindən aparılır.

5. Maddi təminat

5.1. Təqaüd alan tələbələrin təcrübə müddətində təqaüdləri saxlanılır.

5.2. Təcrübə təhsil müəssisəsinə təhsilalanlara dövlət sifarişi üzrə və dövlət hesabına büdcədən ayrılan vəsaitlər və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan digər mənbələr hesabına maliyyələşdirilir.

5.3. Təhsil müəssisəsində təcrübəyə rəhbərliyə görə Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilən professor-müəllim heyətinin tədris işi vaxtı normasına uyğun olaraq təcrübə rəhbərinə dərs yükü ayrılır.

5.4. Təcrübə müddətində işəgötürənlə tələbə arasında müddətli əmək müqaviləsi bağlanıla bilər. Bu halda işəgötürən tərəfindən qanunvericiliyə uyğun olaraq, təcrübə keçən tələbəyə əməkhaqqı ödənilir və icbari ödənişlər edilir.

5.5. Təhsil müəssisəsi yerləşdiyi şəhərdə (rayonda) tələbəni təcrübə bazası ilə təmin etmədiyi halda, tələbənin həmin təhsil müəssisəsinin yerləşdiyi ərazidən kənarda və ya xarici ölkədə təcrübə keçməsi ilə bağlı nəqliyyat və mehmanxana xərclərini ödəyir. Təcrübə tələbənin təklifi əsasında təhsil müəssisəsinin yerləşdiyi şəhərdən (rayondan) kənarda və ya xarici ölkədə keçirildiyi halda, nəqliyyat və mehmanxana xərcləri onun tərəfindən ödənilir.

Azərbaycan. - 2023.- 31 dekabr (№288).- S.8.